

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze diplomové práce

Osobní finanční plán

Vendulka Havlínová

© 2015 ČZU v Praze

Osobní finanční plán

Souhrn

Cílem diplomové práce je sestavení návrhu efektivního finančního plánu pro modelové rodiny dle předem stanovených kritérií a jejich požadavků a cílů.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí, teoretická východiska a vlastní zpracování práce. Metodickými nástroji pro tuto práci jsou kompilace, analýza, komparace, syntéza. Teoretická východiska v první části práce se opírají o studium a analýzy z odborné literatury, článků a zákonů, týkající se problematiky osobního finančního plánování. Citované zdroje práce jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Druhá část práce je praktická a obsahuje analýzu současného bankovního trhu, spořicí produkty. Dále analyzuje rodinné účty českých domácností dle dat získaných z Českého statistického úřadu. Vymezuje modelovou rodinu dle definovaných kritérií, analyzuje její příjmy, výdaje, majetek, stanovuje jejich cíle a přání. Je provedeno zhodnocení finanční situace rodiny a navržen nový finanční plán.

V závěru práce jsou zhodnoceny cíle a přání rodiny a navrženy doporučení pro rodinu, aby směřovaly ke zlepšení rodinného rozpočtu a dosažení navržených cílů ve zvoleném časovém horizontu.

Klíčová slova: finanční plán, finanční prostředky, finanční rezerva, příjmy, výdaje, pojištění, spoření, úvěr

Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je sestavení návrhu efektivního finančního plánu pro modelové rodiny dle předem stanovených kritérií a jejich požadavků a cílů.

Dílčí cíle:

1. Vymezení teoretického přístupu k dané problematice – finanční gramotnost, finanční instituce, rodinný rozpočet, finanční plán
2. Základní charakteristiky bankovního sektoru a jejich produktů
3. Statistika rodinných účtů
4. Případová studie modelové rodiny, analýza situace
5. Návrh řešení, doporučení

Zvolenými metodickými nástroji pro tuto práci budou kompilace, analýza, komparace, syntéza. Práce je rozdělena do dvou částí, část teoretická a praktická, tedy vlastní zpracování.

Teoretická východiska v první části práce se opírají o studia a analýzy z odborné literatury, článků a zákonů týkající se problematiky osobního finančního plánování. Budou objasněny pojmy z oblasti rodinných a osobních financí, jako je finanční gramotnost, riziko, inflace, likvidita, finanční plánování cíle finančního plánu, zdroje, cash flow, přiřazení zdrojů k cílům, rizika, přínosy a hrozby a role finančního poradce v sestavení finančního plánu. Bude charakterizováno rozdělení finančních služeb na trhu.

Praktická část, vlastní zpracování práce je rozdělena do tří nosných částí. První část praktické práce bude zaměřena na analýzu bankovního sektoru na českém trhu a představení finančních produktů, které tyto instituce nabízejí. Analýza bankovního sektoru bude provedena na základě dat předložených Českou bankovní asociací k předem stanovenému datu. Budou seřazeny dle jejich výhodnosti a vhodnosti pro modelovou rodinu. Druhá část praktické práce popíše rodinné účty českých domácností v letech 1991 – 2013. Na základě dat získaných z Českého statistického úřadu z databáze statistiky rodinných účtů bude podrobně popsán vývoj, jak se měnila struktura vydání, spotřeby a následně i spoření rodin a jejich účtů v uvedených letech. Data z databáze rodinných účtů budou dále zpracována do přehledu příjmů a výdajů běžných domácností pro položku domácností celkem, dále pro rodinu se dvěma dětmi a domácností bez dětí k určitému časovému období - průměr za osobu a rok. Třetí částí praktické práce bude provedení analýzy modelové rodiny a sestavení efektivního finančního plánu dle jejich cílů a přání. Modelová rodina bude vybrána z interní databáze klientů k určitému datu. Budou nastavena čtyři kritéria pro výběr modelové rodiny: manželé do věku do 40 let, výdaje běžné rodiny se dvěma dětmi, příjmy ze závislé činnosti, bydlení zajištěno. Modelová rodina si určí své priority, cíle a přání, kterých bude chtít dosáhnout ve zvoleném časovém horizontu. Následně bude provedena analýza příjmů, výdajů a majetku modelové rodiny. Bude zpracováno cash flow a zjištěna částka volných zdrojů. Ke každému cíli bude určen časový horizont a částka, kterou by rodina v určitém časovém období chtěla mít pro konkrétní cíl. K jednotlivým cílům budou přiřazeny zdroje, které byly zjištěny analýzou rodiny. Na základě zjištění bude navržen osobní finanční plán pro modelovou rodinu na období 5 let. U dlouhodobých produktů bude řešena doba 10 let. Do finančního plánu budou navrženy produkty, které bude rodina využívat. Rodině bude doporučeno, jaké smlouvy při tom mají uzavřít, jak upravit stávající produkty. Rodina tak získá efektivní plán,

kterým dosáhne vybudování potřebného finančního majetku k dosažení jednotlivých cílů, přání, tak aby získala i zároveň osobní nezávislost.

Závěra a zhodnocení výsledků práce

V této diplomové práci bylo řešeno, jak si správně sestavit vlastní osobní finanční plán v rodině. Byl vytvořen postup, jak si splnit svá přání a cíle na základě provedených analýz, srovnání a návrhů. Práce byla rozdělena do dvou nosných částí, část teoretickou a část praktickou.

Teoretická východiska první části diplomové práce byly vyvozeny na základě poznatků získaných z odborné literatury, článků a zákonů, týkajících se této problematiky. Byly přesně vymezeny pojmy z oblasti rodinných a osobních financí. Detailně byla charakterizována oblast rodinných financí a finančního plánu, jeho zdroje – příjmy, výdaje, majetek rodiny, dále pak výstupy, přínosy, hrozby a role finančního poradce v rodinném plánování.

Druhá část diplomové práce, praktická část, byla rozdělena do tří nosných částí. **První část praktické práce** byla zaměřena na analýzu bankovního sektoru na českém trhu a představení bankovních produktů. Data byla získána z České bankovní asociace k datu 31. 5. 2013. Bylo zjištěné, že leadery na trhu v České republice jsou banky. Nad celým finančním sektorem veškeré aktivity trhu dozoruje ČNB. K datu 31. 5. 2013 se na trhu nachází celkem 45 subjektů s bankovní licenci, včetně 22 poboček zahraničních bank a 5 stavebních spořitelen. Mezi největší subjekty bankovního trhu patří Československá obchodní banka, a. s., Komerční banka, a. s., Česká spořitelna, a. s. a UniCredit bank, a. s. Analýza finančních produktů k datu od listopadu 2014 do ledna 2015. Bylo zjištěno u běžný účtů, že současným trendem otevírání účtů u bank, které jsou internetovými bankami, z důvodu, že poskytují většinu služeb bez poplatku. Mezi internetové banky na českém trhu patří AIR bank, a. s., FIO banka, a. s., mBanka, S.A. U spořicíh účtů vyplynulo, že největší zhodnocení nabízí banka Sberbank CZ, a. s.. U vkladu 50 000 Kč činí úrok 1,63 %. V případě termínovaných vkladů, udává největší zhodnocení ve výši 1,10 %, při úložce 100 000 Kč na 1 rok ZUNO BANK AG při stejné úložce na 3 roky však nabízí lepší zhodnocení Equa bank, a. s. ve výši 1,60 %. U stavebních spořitelen byly sledovány základní parametry cílová částka, poplatek za vedení účtu, nejnižší cílová částka. Zde byly shledány minimální odlišnosti. Nejvyšší poplatek za vedení účtu za rok má ve výši 354 Kč Wüstenrot stavební spořitelna, a. s. Úroková sazba úročení vkladů se pohybuje v rozmezí od 1 do 1,3 % a řídí se individuálními akcemi. Poplatek za uzavření smlouvy účtují všechny stavební spořitelny ve výši 1 % z cílové částky. Nejvyšší

úvěr bez zástavy nemovitosti poskytuje Stavební spořitelna České spořitelny, a. s. do výše 800 tis. Kč. V rámci doplňkového penzijního spoření byl popsán trh penzijních společností a jejich zhodnocení za rok 2013 a tržní podíl za 4. čtvrtletí 2014. Nejvyšší zhodnocení nabízí AXA Penzijní společnost, a. s. ve výši 2,29 %. Významný tržní podíl zaujímá Česká pojišťovna Penzijní společnost, a. s. s celkovým podílem téměř 1,2 milionů klientů. Pro ucelený přehled produktů, byl zařazen do této části práce i hypoteční trh. **V druhé praktické části** práce je provedena analýza rodinných účtů českých domácností v letech 1991 – 2013, na základě dat získaných z Českého statistického úřadu, z databáze statistiky rodinných účtů. Je podrobně popsán vývoj, jak se měnila struktura vydání, spotřeby a následně i spoření rodin a jejich účtů v různých časových úsecích. Bohatství českých domácností v roce 2011 činilo 7 221,027 mld. Kč. Dle dat získaných z dat ČSÚ byl zpracován přehled příjmů a výdajů běžných domácností rodin s dvěma dětmi, bez dětí a domácností celkem k datu 31. 12. 2013. Příjmy rodin, byly analyzovány ze závislé činnosti, tedy od zaměstnavatele. Celkové příjmy průměrné české domácnosti bez rozlišení členů v rodině činí 150 488 Kč na osobu, rodina se dvěma dětmi má čisté příjmy ve výši 118 182 Kč na osobu na rok. Struktura vydání domácností celkem podle největších položek - domácnosti vydají za bydlení, vodu, energie, paliva ve výši 22,2 %, dále pak za potraviny 20,2 %. Naproti tomu nejnižší náklady vynaloží rodiny na vzdělání 0,6 % a zdraví 2,6 %. Domácnosti se 2 dětmi mají větší vydání za jídlo, ve výši 21 %, další vysokou položkou je položka za bydlení 19 %, oproti domácnostem celkem stoupl vydání i za vzdělávání z 1 % na 2%.

Třetí částí praktické práce je případová studie rodiny. Důležitým krokem před realizací osobního finančního plánu je získání a zpracování dat o rodině. Byl vypracován přehled, na jaké cíle rodina spoří, v jakém časovém horizontu a kdy jich dosáhne. Modelová rodina byla pro tuto práci vybrána na základě předem stanovených kritérií. Data byla čerpána z interní databáze, ze které měla možnost autorka práce čerpat v rámci svého zaměstnání u společnosti Kooperativa pojišťovna, a. s. Interní databáze k datu 31. 12. 2014 obsahovala data pro 528 klientů a jejich rodin. Na základě výběru čtyř kritérií zůstalo z databáze 40 klientů, jako výběrový soubor. Pro analýzu modelové rodiny byl vybrán klient č. 2 z databáze rodiny. Následně byla provedena analýza modelové rodiny, byly nadefinovány cíle rodiny. Analýzou příjmů a výdajů rodiny bylo zjištěno, že roční příjem čtyřčlenné rodiny celkem činí 489 600 Kč, pro jednu osobu pak činí 122 400 Kč a v porovnání s čistými příjmy dle statistiky rodinných účtů, která je za rok 2013 ve výši 118 182 Kč – domácnosti podle počtu

vyživovaných dětí 2 děti- Proti průměru statistik rodinných účtů, má modelová rodina na osobu o 3, 5 % více příjmu za rok než vykazují data za rok 2013 ČSÚ.

Ve výdajích modelové rodiny jsou největší položkou výdaje za jídlo, nájemné a energie. Při porovnání propočtu příjmů a výdajů jsou výdej zhruba o 14 % měsíčně nižší oproti příjmům. Výdaje má rodina pod kontrolou. Tato hodnota se přibližuje průměru ČSÚ za rok 2013 zjištěných ze statistiky rodinných účtů, kde tato hodnota činila 13 %. Rodina měsíčně vydává 4 600 Kč na spoření, pojištění a zajištění na stáří.

Cash flow po odečtení ročních příjmů od ročních výdajů (424 800 - 369 600), činí roční disponibilní částka rodiny 55 200 Kč ročně, měsíčně pak $55\,200/12 = 4\,600$ Kč. Tato částka je dobrou startovací pozicí pro rodinu. Příjmy pokryjí veškeré náklady a výdaje domácnosti, měsíčně má rodina navíc k dispozici 4 600,- Kč. Hodnota majetku rodiny byla ve výši 720 000 Kč majetek hmotný či finanční disponibilní – volný uložený na běžném či spořicímu účtu a dále majetek finanční – finanční produkty ve výši 171 000 Kč. Celkem má rodina majetek za 891 000 Kč.

Návrhy a řešení pro rodinu na základě stanovených cílů

Na základě zpracované analýzy majetku rodiny k 1. 1. 2015 bylo zjištěno, že modelová rodina má kladnou měsíční bilanci a má ještě navíc k dispozici 4 600 Kč, byl rodině zpracován modelový plán na základě jejich cílů a přání v horizontu 5 let předem.

Vytvoření finanční rezervy - zdroje - spoření běžný účet, spořicí účet, termínovaný vklad

Rodina má v současné době zajištěnou rezervu 3násobného hrubého měsíčního příjmu na běžném účtu a spořicímu účtu v celkové výši 120 000 Kč. Tato rezerva je vytvořena pro nenadálou událost, jako například rozbitá pračka, případně při výpadku krátkodobého příjmu. Spoří nyní 1000 Kč měsíčně na spořicímu účtu. Neuvažují o rizikovějším spoření formou investování. Prostředky na účtech jsou rychle dostupné – likvidní, jsou pojištěné dle zákona o bankách. Rodina má za cíl si vytvořit dostatečnou finanční rezervu, koupit starší vůz za 5 let a spořit si již předem finanční prostředky na opravu domu za 15 let **Doporučení:** z volných prostředků zvýší měsíční úložku na 2 000 Kč oproti původním 1000 Kč. Výchozí naspořená částka činila 90 000 Kč, po 1 roce bude na účtu 115 000 Kč, po 5 letech 217 000 Kč. Na běžném účtu je doporučením pro rodinu mít stále zůstatek ve výši 30 000 Kč pro okamžitou spotřebu, tak jak rodina byla zvyklá doposud. Po pěti letech by rodina měla k dispozici částku na koupi staršího vozidla ve výši 150 000 Kč, s tím, že by jí opět zůstala

rezerva na spořicímu účtu ve výši tří hrubých platů. Tato rezerva je nutná pro nenadálá vydání a rodina by ve stejném režimu spoření musela pokračovat dále pro vytvoření další rezervy opět do 6násobku hrubé mzdy. Pro budoucí opravy rodinného domu, které budou za 15 let, kdy převezmou dům po rodičích, by rodina měla spořit odděleně na termínovaný vklad, kam by ukládala 1 000 Kč měsíčně. Po 5 letech by naspořila 70 000 Kč a postupně by tvořila rezervu na opravu domu. V budoucnu by se tato částka spoření dala navýšit o výdaje, které v současné době má rodina na děti. Finanční prostředky z těchto produktů jsou dostupné ze spořicího účtu okamžitě, z termínovaného vkladu po vázací době, případně v bližším horizontu se sankcí. Likvidnost je okamžitá.

Zajištění v případě nenadálé události – smrt, invalidita, trvalé následky- investiční životní pojištění. Oba manželé mají založené investiční životní pojištění. Zdeněk má zůstatek na pojištění 6 000 Kč, Ivana také 6 000 Kč. Pravidelně do pojištění měsíčně zasílají Zdeněk 600 Kč a Ivana 400 Kč. Zdeňkovi přispívá i zaměstnavatel ve výši 500 Kč měsíčně, Ivaně nepřispívá. Oba nemají sjednaná žádná rizika na pojištění, opomineme riziko smrti na limit 10 000 Kč, což je automaticky nastavené riziko. Při analýze finanční situace bylo zjištěno, že v případě ztráty jednoho příjmu z důvodu například úmrtí, invalidity či závažných trvalých následků, by rodina přišla o jeden příjem a nepokryla by ani základní životní náklady. **Doporučení:** Manželům bylo doporučeno upravit stávající investiční životní pojištění následovně. Oba by se měli pojistit na tři rizika – smrt, trvalé následky, invalidita. Na smrt je doporučeno manželům do výše 3násobku čistého ročního příjmu, tedy Zdeněk na 700 000 Kč, Ivana na 500 000 Kč. Pro trvalé následky a invaliditu na limit každý na 5násobek čistého ročního příjmu, tedy Zdeněk 1 200 000 Kč pro invaliditu a pro trvalé následky. Ivana pro invaliditu a trvalé následky na každý pak 1 000 000 Kč. Měsíční částka platby by se zvýšila u Zdeňka ze 600 Kč na 1000 Kč, u Ivany ze 400 Kč na 600 Kč. Měsíční úložka od zaměstnavatele by se ukládala do spořicí složky pojištění. Investiční pojištění lze v průběhu života upravovat dle aktuální situace v rodině, proto je doporučeno rodině v okamžiku, kdy dojde ke změně situace v rodině, ihned upravit i pojištění dle aktuálních potřeb. Práce dále vyjadřuje, jak by vypadala situace s pojištěním a příjmem od státu, pokud by rodina přišla o příjem. Důležitou roli v této situaci zaujímá právě investiční pojištění, které by nahradilo část příjmu rodiny. Změna pojistné smlouvy a likvidita je okamžitá, výpovědní lhůta je 6 týdnů.

Vzdělání dětí – stavební spoření. Rodiče dětí chtějí mít naspořené finanční prostředky pro financování vzdělání dětí. Měsíčně spoří dětem 1 000 Kč. Nevyužívají plnou státní podporu,

využívají poloviční. Spoření má 1 % úrokovou sazbu. Přejí si mít na vzdělání pro děti 300 000 Kč pro každé dítě. Současně má každé dítě naspořeno na smlouvě o stavebním spoření 60 000 Kč. Pro syna Jana by chtěli mít prostředky volné po 6 letech, pro dceru za 10 let. **Doporučení:** Spoření navýšit měsíčně na 2000 Kč, z původních 1000 Kč. Tím děti na smlouvu získají maximální možný výnos státní podpory a úroku. Spoření po 6 letech pro syna Jana nevygeneruje plnou částku, kterou si rodiče přejí mít pro obě děti na studia. Za 6 let bude syn končit pravděpodobně střední školu, stavební spoření v tu dobu bude pro začátek dostačující pro financování prvních let školy a rodičům je doporučeno založit v za dva roky v roce 2017 případně další stavební spoření, na které by se nespořilo ihned, ale se spořením by se začalo po výběru tohoto stávajícího stavebního spoření. Cílem je se dostat následně u druhého stavebního spoření k finančním prostředkům co nejdříve, neboť pro výběr bez sankce musí být splněna 6letá vázací doba. Stavební spoření je produkt střednědobý. Dcera Eva v době odchodu ze střední školy by měla mít naspořeno nad plánovanou částku, která je stanovena finančním plánem a to 350 000 Kč. Likvidnost je též střednědobá, po splnění určitých předem daných podmínek daných zákonem.

Zajištění na stáří – doplňkové penzijní spoření. Manželům přispívá nedoplňkové penzijní spoření zaměstnavatel ve výši Zdeněk 500 Kč měsíčně, Ivana 300 Kč měsíčně. Současně si oba spoří měsíční příspěvek každý 300 Kč. Jejich odchod do důchodu je Zdeněk za 29 let, Ivana za 31 let. Nechtějí, aby klesla jejich životní úroveň při odchodu do důchodu. Vědí, že jejich státní důchod nebude vysoký. Mají informaci, že jejich důchod bude činit 7 700 Kč Zdeněk, Ivana 7 600 Kč. **Doporučení:** Pro zachování standardu potřebují mít alespoň důchod ve výši 15 000 Kč Zdeněk a Ivana 13 400 Kč. Pokud by v současné době spořili do konce odchodu do penze, naspořili by Zdeněk 565 000 Kč, Ivana 495 000 Kč. Oba vědí, že tato částka nepokryje jejich budoucí důchod. Plánují v budoucnu, až přestanou spořit dětem, začít spořit právě do doplňkového penzijního spoření. Momentálně využívají minimální státní podporu. Likvidnost spoření je dlouhodobá, jedná se dlouhodobý horizont spoření.

Rizika finančního plánu

Během 5 budoucích let se předpokládá, že by rodiny spořila stále stejnou částku i přesto, že je dle statistik každoročně mzda o 1,2 % vyšší, uvedeno. Důvodem proč nezvyšovat částku pro spoření je, že se rodině v budoucích 10 letech budou stále zvyšovat náklady na spotřebu právě na děti – na jídlo, ošacení a další. V případě, že by náklady stoupaly, natolik, že by finanční situace rodiny byla neúnosná, rodina by nejprve musela omezit ostatní vydání. V tomto

případě je doporučením provést okamžitou rekapitulaci rodinného rozpočtu a najít rezervy rodiny. Jednou z rezerv je i úplné vynechání spoření, omezení placení či zrušení investičního životního pojištění. Rodina by pak nedostála svých cílů a přání.

Závěrem lze zkonstatovat, částku ve výši 4 600 Kč, kterou má rodina k dispozici, byla zapracována do nového osobního finančního plánu rodiny. Produkty, které rodina měla, zůstanou shodné, dojde k úpravě rizik a navýšení částek, tak aby rodina dosáhla ve stanoveném horizontu svých přání a cílů. Stav finančního majetku ve startovací pozici k 1. 1. 2015 činil 291 000 Kč. Plán byl vytvořen v horizontu 5 let předem, kde rodina zvýší svůj majetek 2,5 násobně na 809 000 Kč. Plnění plánu vyžaduje určitou finanční kázeň a disciplínu. Doporučení pro rodinu je aktualizovat svůj finanční plán dle aktuální situace v rodině. Z praxe by autorka práce doporučovala každý rok si plán zrekapitulovat.

Seznam použitých zdrojů – vybrané bibliografické citace

FILIP, Miloš. *Osobní a rodinné bohatství, Kam s penězi*, 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2006. 474 s. ISBN 80-7179-416-3

FILIP, Miloš. *Osobní a rodinné bohatství, Jak se dobře zajistit*, 1.vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2006. 273 s. ISBN 80-7179-466-X

JANDA, Josef. *Zajištění na stáří*, 1.vyd. Praha: GRADA Publishing, a. s. 2012. 200 s. ISBN 978-80-247-4400-1

JANDA, Josef. *Spořit nebo investovat*, 1.vyd. Praha: GRADA Publishing, a. s. 2011. 168 s. ISBN 978-80-247-3670-9

KETTELL, Brian *Economics for financial markets*, 1.vyd. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2002. ISBN 0-7506-5384-1

SMRČKA, Luboš. *Rodinný rozpočet a společnost spotřeby*, 1.vyd. Praha: Kamil Mařík – Professional Publishing, 2008. 313 s. ISBN 978-80-86946-78-8

SMRČKA, Luboš. *Osobní a rodinné finance*, 1.vyd.. Praha: Kamil Mařík – Professional Publishing, 2007. 257 s. ISBN 978-80-86946-41-2

Články v novinách a časopisech – vybrané zdroje

CHUCHVALCOVÁ, Jana. Finanční gramotnost v ČR je překvapivě nízká. *Bankovníctví*. 2011, roč. 18. Č. 1 s. 12-14. ISSN 1212 – 4273

Internetová zdroje – vybrané zdroje

Bankovní sektor v období 2012 – 2013 [on-line], 2015 [2015-01-13], dostupný z <https://www.czech-ba.cz/cs/bankovni-sektor/zakladni-informace/data-za-obdobi>

Grafy stavebního spoření [on-line], 2015 [2015-01-08], dostupný z <http://www.acss.cz/cz/novinari-a-odbornici/grafy-stavebniho-sporeni>